

Zatrzymanie przez policję. Pomoc obrońcy

Artykuł 6 ust. 3 lit. c) (prawo pomocy prawnej) **Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności**: „Każdy oskarżony o popełnienie czynu zagrożonego karą ma co najmniej prawo do bronięcia się osobiście lub przez ustanowionego przez siebie obrońcę, a jeśli nie ma wystarczających środków na pokrycie kosztów obrony - do bezpłatnego korzystania z pomocy obrońcy wyznaczonego z urzędu, gdy wymaga tego dobro wymiaru sprawiedliwości.”

„Niewątpliwie głównym celem Artykułu 6 Konwencji odnośnie kwestii karnych jest zapewnienie rzetelnego procesu przez sąd właściwy do rozpoznania zarzutów karnych, jednakże nie oznacza to, że artykuł ten nie ma zastosowania do postępowania przygotowawczego.” (Sprawa **Imbrioscia przeciwko Szwajcarii** wyrok z dnia 24 listopada 1993 r., § 36).

„W celu zapewnienia, że prawo do rzetelnego procesu pozostaje wystarczająco „praktyczne i skuteczne”, Artykuł 6 ust. 1 wymaga, aby - co do zasady - prawo dostępu do adwokata przysługiwało począwszy od pierwszego przesłuchania podejrzanego przez policję, chyba że w świetle szczególnych okoliczności wykazano, że istnieją istotne podstawy ograniczenia takiego prawa. Nawet jeżeli istotne podstawy mogą wyjątkowo uzasadniać odmowę dostępu do adwokata, ograniczenie takie - niezależnie od jego uzasadnienia - nie może bezprawnie naruszać praw oskarżonego wynikających z Artykułu 6. Prawa do obrony zostają co do zasady naruszone w sposób nieodwracalny w przypadku, gdy obciążające wyjaśnienia złożone podczas przesłuchania przez policję bez dostępu do adwokata zostaną wykorzystane w celu skazania.” (**Sprawa Salduz przeciwko Turcji**, wyrok Wielkiej Izby z dnia 27 listopada 2008 r., § 55).

Dostęp do obrońcy

[Sprawa Salduz przeciwko Turcji](#)

27 listopada 2008 r., Wielka Izba

Skarżący, któremu postawiono zarzut i który następnie został skazany za udział w nielegalnej demonstracji poparcia dla PPK (Partii Pracujących Kurdystanu - organizacji nielegalnej), złożył wyjaśnienia pod nieobecność obrońcy w trakcie zatrzymania przez policję, w których przyznał się do winy.

Europejski Trybunał Praw Człowiek stwierdził, że doszło do **naruszenia Artykułu 6 ust. 3 lit. c)** (prawo pomocy prawnej) **w związku z Artykułem 6 ust. 1** (prawo do rzetelnego procesu) Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności. Trybunał uznał, że pomimo, iż skarżący miał możliwość zakwestionowania zarzutów w toku postępowania, to fakt, iż pozbawiono go prawa do skorzystania z pomocy obrońcy w trakcie policyjnego aresztu, wpłynął w sposób nieodwracalny na jego prawo do obrony, tym bardziej że był nieletni.

[Sprawa Pishchalnikov przeciwko Rosji](#)

24 września 2009 r.

Zatrzymany pod zarzutem ciężkiego rozboju, skarżący był przesłuchany - zarówno w dniu zatrzymania jak i niezwłocznie następnego dnia - pod nieobecność obrońcy, mimo że wyraźnie wskazał obrońcę, którego chciał, aby go reprezentował. W trakcie tych przesłuchań skarżący przyznał się do udziału w grupie kryminalnej, w tym do morderstwa i porwania, tj. przestępstw, za które został później skazany.

Trybunał uznał, że doszło do **naruszenia Artykułu 6 ust. 3 lit. c)** **w związku z Artykułem 6 ust. 1** Konwencji. Trybunał wskazał, że brak pomocy prawnej na rzecz skarżącego w początkowych fazach policyjnych przesłuchań wpłynął w sposób nieodwracalny na jego prawo do obrony oraz pozbawił go prawa do rzetelnego procesu.

[Sprawa Dayanan przeciwko Turcji](#)

13 października 2009 r.

Skarżący, który został oskarżony, a następnie skazany za przynależność do organizacji Hezbollah, nie korzystał z pomocy obrońcy w trakcie zatrzymania przez policję.

Trybunał uznał, że doszło **do naruszenia Artykułu 6 ust. 3 lit. c) w związku z Artykułem 6 ust. 1** Konwencji. Trybunał stwierdził, że takie ograniczenie praw jednostki pozbawionej wolności w zakresie jej dostępu do obrońcy (które, jako przewidziane przepisami prawa tureckiego, miało charakter systemowy) było wystarczające, ażeby Trybunał uznał, iż doszło do naruszenia Artykułu 6, pomimo że skarżący odmówił składania wyjaśnień w czasie zatrzymania przez policję.

Yeşilkaya przeciwko Turcji

8 grudnia 2009 r.

Skarżącemu odmówiono dostępu do obrońcy w trakcie zatrzymania przez policję, pomimo że zaprzeczył, iż brał jakkolwiek udział w czynach zarzucanych mu przez przesłuchujących go funkcjonariuszy.

Trybunał uznał, że doszło **do naruszenia Artykułu 6 ust. 3 lit. c) w związku z Artykułem 6 ust. 1** Konwencji z uwagi na brak pomocy prawnej na rzecz skarżącego w trakcie zatrzymania przez policję.

Boz przeciwko Turcji

9 lutego 2010 r.

Zatrzymany w związku z podejrzeniem o przynależność do PKK (Partii Pracujących Kurdystanu - organizacji nielegalnej), skarżący w wyniku procesu został skazany na karę śmierci za „udział w zorganizowanej grupie przestępczej” (wyrok następnie zamieniono na karę dożywotniego pozbawienia wolności). Skarżący w szczególności podniósł, że nie miał dostępu do obrońcy w trakcie zatrzymania przez policję.

Trybunał przypomniał, że systemowe ograniczenie dostępu do obrońcy zgodnie z odpowiednimi przepisami prawa było **sprzeczne z Artykułem 6** Konwencji.

Brusco przeciwko Francji

14 października 2010 r.

Skarżący, który był podejrzany o zaplanowanie aktu agresji, został zatrzymany przez policję i przesłuchany w charakterze świadka, po tym jak został zmuszony do złożenia przyrzeczenia prawdziwości.

Trybunał uznał, że doszło do **naruszenia Artykułu 6 ust. 1 i 3 Konwencji** (prawo do zachowania milczenia i nie składania wyjaśnień obciążających samego siebie). W opinii Trybunału skarżący był nie tyle zwykłym świadkiem, ale „osobą, której zarzucono popełnienie czynu zagrożonego karą” i z tego względu powinien mieć prawo do zachowania milczenia oraz nie składania wyjaśnień obciążających samego siebie, zagwarantowane przez Artykuł 6 ust. 1 i 3 Konwencji. Sytuację pogorszył fakt, że skarżący do dwudziestej godziny swojego zatrzymania przez policję nie korzystał z pomocy obrońcy. Gdyby obrońca był obecny, mógłby poinformować skarżącego o jego prawie do zachowania milczenia.

Nechiporuk i Yonkalo przeciwko Ukrainie

21 kwietnia 2011 r.

Pierwszy ze skarżących zarzucił w szczególności nierzetelność postępowania przeciwko niemu, gdyż skazanie go za liczne przestępstwa, w tym morderstwo z premedytacją w celu osiągnięcia korzyści majątkowej popełnione w zмовie z grupą innych osób, zostało oparte na jego oświadczeniach złożonych bez obecności obrońcy.

Trybunał uznał, że doszło do **naruszenia Artykułu 6 ust. 1 i 3 lit. c) Konwencji**. Niepodważalnym był fakt, że skarżący nie był reprezentowany prawnie przez 3 dni od momentu aresztowania. Skarżący przyznał się wielokrotnie do morderstwa na wczesnym etapie przesłuchania, kiedy nie był obecny obrońca, w związku z czym doszło bez wątplenia do naruszenia jego prawa do dostępu do obrońcy z tego względu, że jego zeznania na policji zostały użyte w celu jego skazania.

Mader przeciwko Chorwacji

21 czerwca 2011 r.

Skarżący, odbywający karę pozbawienia wolności za morderstwo, zarzucił w szczególności, iż został pobity w trakcie przesłuchiwania go przez funkcjonariuszy policji w Zagrzebiu oraz zmuszony do siedzenia na krześle i pozbawiony snu i pożywienia przez 3 dni przesłuchań. Zarzucił również, że postępowanie karne przeciwko niemu było nierzetelne, w szczególności z tego powodu, że w trakcie przesłuchań nie miał pomocy prawnej.

Trybunał stwierdził, iż doszło do **naruszenia Artykułu 6 ust. 3 w związku z Artykułem 6 ust. 1** Konwencji, z uwagi na brak pomocy prawnej na rzecz skarżącego w trakcie jego przesłuchiwania przez policję. W opinii Trybunału, niezależnie od ewentualnego wpływu na postępowanie, jaki mógłby mieć obrońca w trakcie zatrzymania skarżącego przez policję, nie ulega wątpliwości, że ani udzielona na późniejszym etapie pomoc prawna ani kontradyktoryjny charakter postępowania nie były w stanie naprawić naruszeń, które miały miejsce w trakcie początkowych przesłuchań.

Skarżący nie zrzekł się ponadto swojego prawa do pomocy prawnej w trakcie przesłuchania na policji, a wręcz od samego początku przesłuchań wskazywał na brak udzielenia mu takiej pomocy. Trybunał stwierdził ponadto, że doszło do **naruszenia Artykułu 3 Konwencji** (zakaz nieludzkiego oraz poniżającego traktowania) zarówno w odniesieniu do sposobu traktowania skarżącego w trakcie przesłuchań na policji w Zagrzebiu, jak i odnośnie nierozpatrzenia wniosku skarżącego o udzielenie mu pomocy prawnej.

Huseyn i inni przeciwko Azerbejdżanowi

26 lipca 2011 r.

Sprawa dotyczyła skargi aktywistów opozycyjnych na nierzetelność postępowania karnego wszczętego przeciwko nim za rzekome nawoływanie demonstrantów do użycia przemocy.

Odnośnie pomocy prawnej na rzecz skarżących po ich zatrzymaniu, Trybunał wskazał, że trzech ze skarżących było przesłuchiwanym bez obecności obrońcy, a jednocześnie nie zrzekli się oni w wyraźny sposób z przysługującego im prawa do obecności obrońcy. Takie ograniczenie w ocenie Trybunału w ewidentny sposób naruszyło ich prawa do obrony w początkowej fazie postępowania, co stanowiło **naruszenie Artykułu 6 ust. 1 w związku z Artykułem 6 ust. 3 lit. c)** Konwencji.

Bandaletov przeciwko Ukrainie

31 października 2013 r.

Skarżący wraz z wieloma innymi osobami został wezwany na przesłuchanie na komisariat policji jako świadek w związku z prowadzonym postępowaniem w sprawie podwójnego morderstwa popełnionego w jego domu. Skarżący przyznał się do popełnienia czynu, a kolejnego dnia został zatrzymany jako podejrzany w sprawie, w związku z czym wyznaczono mu obrońcę. Skarżący od tej chwili konsekwentnie potwierdzał złożone wcześniej zeznania, a w rezultacie został skazany na karę dożywotniego pozbawienia wolności. Skarżący zarzucił, że na wczesnym etapie postępowania nie miał wyznaczonego obrońcy oraz że sądy krajowe nie uwzględniły jako okoliczność łagodzącą tego, że dobrowolnie wydał się w ręce policji oraz że przyznał się do popełnionej zbrodni.

Trybunał uznał, że **nie doszło do naruszenia Artykułu 6 ust. 1 i ust. 3** Konwencji z uwagi na fakt, że postępowanie karne przeciwko skarżącemu było ogólnie rzetelne. Organy krajowe dokonały zmiany statusu skarżącego ze świadka na podejrzanego i zapewniły mu pomoc wyznaczonego obrońcy niezwłocznie po powzięciu wystarczających informacji, że skarżący może być osobą podejrzaną w sprawie. W trakcie pierwszego przesłuchania jako podejrzany skarżący był właściwie reprezentowany przez obrońcę, a ponadto żadne czynności procesowe w stosunku do niego nie zostały podjęte przed wyznaczeniem obrońcy. Skarżący podtrzymywał swoje zeznania przez całe postępowanie przygotowawcze i sądowe, w trakcie których był reprezentowany przez kolejno wyznaczanych obrońców. Pierwotne zeznania skarżącego nie mogły być uznane jako będące podstawą jego skazania, jako że sąd rozpatrujący sprawę opierał się wyłącznie na czynnościach przeprowadzonych po ustanowieniu obrońcy na rzecz skarżącego. Ponadto kwestia nieuznania jako okoliczności łagodzącej dobrowolnego przyznania się była już badana w tej sprawie przez sądy krajowe.

Blaj przeciwko Rumunii

8 kwietnia 2014 r.

Skarżący, podejrzany o przyjęcie łapówki, został poddany obserwacji przez policję. Osoba trzecia współpracująca z policją spotkała się ze skarżącym i pozostawiła kopertę z pieniędzmi na jego biurku. Funkcjonariusze policji niezwłocznie wkroczyli do akcji i zatrzymali skarżącego. Zgodnie z prawem krajowym sporządzili raport na temat ujawnionego czynu. Później tego samego dnia skarżący został poinformowany o treści zarzutów przeciwko niemu oraz o przysługującym mu prawie do zachowania milczenia oraz kontaktu z obrońcą. W trakcie kolejnych przesłuchań brał udział również obrońca. Skarżący zarzucił, że nie został poinformowany o prawie do zachowania milczenia oraz kontaktu z obrońcą w momencie, kiedy został zatrzymany na „gorącym uczynku”.

Trybunał uznał, że **nie doszło do naruszenia Artykułu 6 ust. 1 i ust. 3** Konwencji poprzez brak pomocy prawnej w trakcie przesłuchania skarżącego na policji po ujęciu sprawcy na gorącym uczynku. Mając na uwadze, że zgodnie z prawem rumuńskim w przypadku ujęcia sprawcy na „gorącym uczynku” organy ścigania zobowiązane są ograniczyć się do zadania pytań na temat kluczowych dowodów znalezionych w miejscu popełnienia czynu oraz nie wolno im przesłuchiwać osoby na temat jej udziału w ujawnionym czynie, Trybunał uznał, że organy ścigania nie przekroczyły dozwolonej granicy w sprawie skarżącego. Trybunał zauważył też, że gdy skarżący był przesłuchiwany przez prokuratora od spraw antykorupcyjnych w sprawie popełnionego czynu, miał już dostęp do obrońcy. We wszystkich jego zeznaniach, skarżący podtrzymywał swoją niewinność i nigdy nie zaprzeczył tym zeznaniom w dalszym toku postępowania. W związku z tym Trybunał uznał, że wykorzystanie tych zeznań w procesie nie wpłynęło na rzetelność procesu. Trybunał wskazał też, że skarżący nigdy nie podnosił, że jego pierwotne zeznania zostały złożone pod przymusem lub na skutek bezprawnego traktowania.

Carkci (nr 2) przeciwko Turcji

14 października 2014 r.

Skarżący, odbywający karę dożywotniego pozbawienia wolności za udział w rozboju na sklep jubilerski, w trakcie którego śmiertelnie postrzelono właściciela sklepu, zarzucił w szczególności, że postępowanie karne przeciwko niemu było nierzetelne. Skarżący w szczególności podniósł, że zeznania odebrane od niego pod nieobecność obrońcy i nieopatrzone jego podpisem zostały użyte jako dowód przeciwko niemu.

Trybunał uznał, że doszło do **naruszenia Artykułu 6 ust. 3 lit. c) w związku z Artykułem 6 ust. 1** Konwencji z uwagi na brak pomocy prawnej na rzecz skarżącego w trakcie jego zatrzymania przez organy ścigania.

Ibrahim i inni przeciwko Wielkiej Brytanii

16 grudnia 2014 r.¹

W dniu 21 lipca 2005 r. cztery bomby umieszczone w systemie transportu publicznego w Londynie zostały zdetonowane, lecz nie eksplodowały. Sprawcy uciekli z miejsca zdarzenia, a policja niezwłocznie wszczęła postępowanie. Pierwsi trzej skarżący zostali zatrzymani pod zarzutem zdetonowania trzech bomb, czwarty ze skarżących został początkowo przesłuchany jako świadek ataków, lecz następnie stało się jasne, że asystował jednemu z zamachowców po nieudanym ataku. Po tym jak złożył pisemne oświadczenie, został zatrzymany. Wszyscy skarżący zostali później skazani za popełnienie zarzucanych im czynów. Sprawa dotyczyła tymczasowego opóźnienia w zapewnieniu skarżącym pomocy obrońcy w odniesieniu do pierwszych trzech skarżących po ich zatrzymaniu. W odniesieniu natomiast do czwartego – po tym jak policja zaczęła go podejrzewać o udział w przestępstwie, lecz przed jego zatrzymaniem. Sprawa dotyczyła również dopuszczenia przez sąd w postępowaniu oświadczeń złożonych przez nich pod nieobecność obrońcy.

Trybunał orzekł, że **nie doszło do naruszenia artykułu 6 ust. 1 oraz ust. 3 lit. c)** Konwencji. Trybunał w szczególności wskazał, że 2 tygodnie wcześniej zamachowcy samobójcy zdetonowali bomby w londyńskich środkach komunikacji miejskiej, zabijając 52 osoby oraz raniąc wiele innych.

¹ Wyrok ten stanie się ostateczny na zasadach określonych w Artykule 44 ust. 2 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka

W czasie przesłuchań skarżących, występowało wyjątkowo poważne i bezpośrednie zagrożenie dla bezpieczeństwa publicznego, tj. ryzyko dalszych ataków. Powyższe zagrożenie uzasadniało czasowe opóźnienie dostępu do obrońcy. Trybunał wskazał ponadto, że wobec przyznania się skarżących w toku postępowania sądowego, wykorzystanie wyjaśnień złożonych w toku pierwszego przesłuchania przeprowadzonego przez Policję, jeszcze przed dostępem skarżących do obrońców, nie wyrządziło nadmiernej szkody dla praw skarżących do rzetelnego procesu. Trybunał wziął pod uwagę gwarancje procesowe krajowego systemu prawnego, jakie zostały zastosowane w stosunku do skarżących, w toku ich procesu, w szczególności okoliczności, w których wyjaśnienia skarżących zostały uzyskane oraz ich wiarygodności, możliwość zmiany wyjaśnień oraz wagę i wiarygodność innych dowodów oskarżenia. Ponadto, w odniesieniu do czwartego ze skarżących, który w toku przesłuchania prowadzonego przez Policję przyznał się do zarzucanych czynów, Trybunał podkreślił, że skarżący nie wycofał swoich wyjaśnień po konsultacji z obrońcą, co więcej, w toku postępowania sądowego kontynuował swoją linię obrony opartą na złożonych uprzednio wyjaśnieniach.

A.T. przeciwko Luksemburgowi (skarga 30460/13)

9 kwietnia 2015 r.

Sprawa dotyczyła niezapewnienia skarżącemu efektywnej pomocy prawnej po jego zatrzymaniu na podstawie Europejskiego Nakazu Aresztowania, zarówno podczas przesłuchania przez policję jak i pierwszej czynności przeprowadzonej przez sądem dzień po zatrzymaniu.

Sąd w szczególności uznał, że obowiązujące ówczesnie regulacje ustawowe dotyczące przesłuchania przez policję, dopuszczały przeprowadzenie przesłuchania bez zapewnienia obecności obrońcy osobom aresztowanym na podstawie Europejskiego Nakazu Aresztowania wydanego przez Luksemburg. W związku z tym, że sąd krajowy oparł swoje rozstrzygnięcie na podstawie wyjaśnień uzyskanych w toku przesłuchania przez policję, podczas którego nie zapewniono skarżącemu dostępu do pomocy prawnej, Trybunał stwierdził **naruszenie artykułu 6 ust. 3 (lit. c) w związku z artykułem 6 ust. 1 Konwencji**. Odnosząc się do pierwszej czynności z udziałem skarżącego przed sądem, Trybunał uznał, że nieudostępnienie akt sprawy przed przesłuchaniem **nie stanowi naruszenia artykułu 6 ust. 3 (lit. c) w związku z artykułem 6 ust. 1 Konwencji**, bowiem art. 6 Konwencji nie gwarantuje nieograniczonego dostępu do akt sprawy przed tego rodzaju czynnością. Jakkolwiek, Trybunał wskazał, że możliwość kontaktu skarżącego z obrońcą przed tym przesłuchaniem nie była w sposób dostateczny zapewniona przez prawo luksemburskie. Mając na uwadze, że skarżący nie mógł porozumieć się z obrońcą przed przedmiotowym przesłuchaniem, Trybunał stwierdził **naruszenie artykułu 6 ust. 3 (lit. c) w związku z artykułem 6 ust. 1 Konwencji**.

Skarga w trakcie rozpoznawania

Dvorski przeciwko Chorwacji (skarga nr 25703/11)

28 listopada 2013 (wyrok Izby) - Sprawa przekazana do Wielkiej Izby w dniu 16 kwietnia 2014 r. Sprawa dotyczy podejrzanego o zabójstwo, który zarzuca, że pozbawienie go prawa do obrońcy, upoważnionego do obrony przez jego rodziców, w trakcie przesłuchania prowadzonego przez Policję stworzyło sytuację, w której został zmuszony do złożenia wyjaśnień, które go obciążały.

W wyroku Izby z dnia 14 listopada 2013 r. Trybunał uznał, że **nie doszło do naruszenia Artykułu 6 ust. 1 i ust. 3 Konwencji**. W szczególności stwierdzono, że chociaż skarżący w trakcie postępowania przygotowawczego nie był reprezentowany przez obrońcę z wyboru, nie czyni to całego postępowania nierzetelnym.

Zdaniem Trybunału, skarżący miał dostęp do skutecznej pomocy prawnej i mógł przedstawić wszystkie argumenty przeciwko zarzutom oraz dowodom świadczącym o jego winie. Dowód z jego wyjaśnień nie był jedynym i decydującym dowodem w sprawie, pomimo czego nie kwestionował swojego skazania oraz wyroku. Nie istniały również podstawy, aby sądzić, że była wywierana jakakolwiek presja na skarżącego, aby ten się przyznał. Sąd uznał za bezpodstawne twierdzenia skarżącego, że był podczas przesłuchania maltretowany lub przetrzymywany w nieodpowiednich warunkach.

W dniu 16 kwietnia 2014 r. sprawa została przekazana do Wielkiej Izby na wniosek skarżącego.

Sprawy dotyczące nieletnich

Sprawa Salduz przeciwko Turcji

27 listopada 2008 r., Wielka Izba

Skarżący, któremu postawiono zarzut i który następnie został skazany za udział w nielegalnej demonstracji poparcia dla PPK (Partii Pracujących Kurdystanu - organizacji nielegalnej), złożył wyjaśnienia pod nieobecność obrońcy w trakcie zatrzymania przez policję, w których przyznał się do winy.

Europejski Trybunał Praw Człowiek stwierdził, że doszło do **naruszenia Artykułu 6 ust. 3 lit. c)** (prawo pomocy prawnej) **w związku z Artykułem 6 ust. 1** (prawo do rzetelnego procesu) Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności. Trybunał uznał, że pomimo, iż skarżący miał możliwość zakwestionowania zarzutów w toku postępowania, fakt, iż pozbawiono go prawa do skorzystania z pomocy obrońcy w trakcie policyjnego aresztu, wpłynął w sposób nieodwracalny na jego prawo do obrony, tym bardziej że był nieletni.

Uwzględniając znaczną ilość istotnych aktów prawa międzynarodowego, dotyczącego pomocy prawnej nieletnich w aresztach, Trybunał podkreślił fundamentalne znaczenie zapewnienia dostępu do obrońcy osobie nieletniej pozbawionej wolności (patrz: pkt 60 wyroku).

Panovits przeciwko Cyprowi

11 grudnia 2008 r.

Sprawa dotyczyła m.in. zaniechania pouczenia skarżącego, który był nieletni, o prawie do konsultacji z obrońcą przed pierwszym przesłuchaniem przez funkcjonariuszy policji.

Trybunał uznał, że doszło do naruszenia **Artykułu 6 ust. 1 i 3 lit. c)** Konwencji. W szczególności z uwagi na wiek skarżącego oraz z uwagi na to, że jego opiekun prawny nie był obecny przy jego przesłuchaniu, Trybunał przyjął, że brak wystarczającego pouczenia skarżącego o prawie do konsultacji z prawnikiem przed przesłuchaniem przez funkcjonariuszy policji stanowiło naruszenie prawa do obrony skarżącego.

Güvec przeciwko Turcji

20 stycznia 2009 r.

Sprawa dotyczyła m.in. braku możliwości skutecznego udziału w postępowaniu karnym skarżącego, który był nieletni, oraz niezapewnienia mu należytej pomocy prawnej w trakcie postępowania karnego. Skarżący nie miał zapewnionej pomocy prawnej zarówno w trakcie jego przesłuchania przez funkcjonariuszy policji i prokuratora, jak i w czasie przesłuchania przez sąd. W toku postępowania odwoławczego skarżący i jego prawnik byli nieobecni na większości terminów rozpraw.

Trybunał stwierdził, że doszło do **naruszenia Artykułu 6 ust. 1 w związku z Artykułem 6 ust. 3 lit. c)** Konwencji. Trybunał w szczególności zważył, że skarżący nie miał możliwości skutecznej obrony swoich praw w postępowaniu karnym, gdyż nie uczestniczył w co najmniej 14 z 30 terminów rozpraw w postępowaniu w pierwszej instancji oraz odwoławczym. Po przeanalizowaniu całości postępowania karnego, które toczyło się przeciwko skarżącemu, Trybunał stwierdził, że doszło do naruszenia prawa do obrony skarżącego, m.in. z tego względu, że nie zapewniono udziału jego obrońcy w trakcie większości terminów rozpraw.

Soykan przeciwko Turcji

21 kwietnia 2009 r.

W wieku 16 lat skarżący został zatrzymany i ostatecznie skazany na karę 2 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności za wspieranie działającej niezgodnie z prawem organizacji „Rewolucyjna Partia Wyzwolenia Ludu/Front” (Devrimci Halk Kurtuluş Cephesi Partisi – DHKP/C). Jego skarga dotyczyła w szczególności naruszenia jego prawa do obrony w postępowaniu karnym.

Trybunał uznał, że doszło do **naruszenia Artykułu 6 ust. 3 lit. c) w związku z Artykułem 6 ust. 1** Konwencji z uwagi na to, że skarżący, w czasie zatrzymania, nie korzystał z pomocy obrońcy.

Adamkiewicz przeciwko Polsce

2 marca 2010 r.

W wieku 15 lat skarżący został oskarżony o zabójstwo 12-letniego chłopca. Sąd uznał skarżącego za winnego zarzucanego mu czynu i orzekł o umieszczeniu go w zakładzie poprawczym na okres 6 lat. Skarżący zarzucił w szczególności, że doszło do szeregu ograniczeń jego prawa do obrony w toku postępowania przygotowawczego, a oświadczenia, jakie wówczas składał, stały się podstawą wyrokowania.

Trybunał uznał, że doszło do **naruszenia Artykułu 6 ust. 3 lit. c) w związku z Artykułem 6 ust. 1** Konwencji. Trybunał zauważył w szczególności, że skarżący został poinformowany przez swojego prawnika „o prawie do milczenia” dopiero 6 tygodni po wszczęciu postępowania karnego, a także że skarżący został umieszczony w domu dziecka po kilku nieudanych próbach kontaktu z nim przez jego obrońcę. Organy ścigania uzyskały zatem oświadczenia skarżącego o przyznaniu się do winy zanim nawet został poinformowany „o prawie zachowania milczenia”. Mając na uwadze wiek skarżącego Trybunał doszedł do wniosku, że nie można twierdzić, iż skarżący wiedział o swoim prawie do ustanowienia obrońcy oraz o skutkach braku jego ustanowienia. Tymczasem, mając na uwadze, że skarżący przebywał w domu dziecka na kluczowym etapie postępowania, Trybunał zważył, iż skarżącemu już wówczas powinien być zostać zapewniony szeroki dostęp do obrońcy.

Dushka przeciwko Ukrainie

3 lutego 2011 r.

Sprawa dotyczyła bezprawnego pozbawienia wolności i przesłuchania 17-latkę pod nieobecność jego obrońcy. Skarżący zarzucił, że był torturowany podczas zatrzymania przez policję w celu wymuszenia na nim przyznania się do rozboju.

Trybunał uznał, że taka praktyka, w szczególności mając na uwadze podatny wiek skarżącego, kwalifikuje się jako nieludzkie i poniżające traktowanie, **naruszające Artykuł 3 Konwencji** (zakaz nieludzkiego i poniżającego traktowania). W szczególności zaś fakt, że zeznania zostały złożone w okolicznościach niezapewniających gwarancji procesowych takich jak obecność obrońcy, a następnie zostały odwołane po uwolnieniu skarżącego, doprowadziły Trybunał do przekonania, że zeznania te nie zostały złożone swobodnie.

Sprawa w toku

Blokhin przeciwko Rosji (nr 47152/06)

14 listopada 2013 r. (wyrok Izby) – sprawa przekazana Wielkiej Izbie w dniu 24 marca 2014 r. Sprawa dotyczy pozbawienia wolności przez okres 30 dni w stosunku do 12-letniego chłopca z zaburzeniami psychicznymi, który był przetrzymywany przez ten czas w tymczasowym areszcie dla młodocianych. Skarżący twierdził w szczególności, że proces przeciwko niemu był nierzetelny, ponieważ miał być przesłuchiwany przez funkcjonariuszy policji pod nieobecność jego opiekuna, obrońcy czy nauczyciela.

W sprawie tej w wyroku Izby z dnia 14 listopada 2013 r. Trybunał stwierdził w szczególności **naruszenie Artykułu 6 ust. 1 i ust. 3** Konwencji. Na podstawie przeprowadzonych dowodów Trybunał ustalił, że skarżący nie miał możliwości kontaktu ze swoją rodziną ani uzyskania pomocy prawnej w trakcie przesłuchiwania przez funkcjonariuszy policji. Młody wiek skarżącego oraz okoliczności związane z przesłuchaniem polegające na psychicznym przymusie przyczyniły się do uniemożliwienia podjęcia przez skarżącego decyzji o skorzystaniu z prawa do milczenia. Co więcej, miało to niewątpliwie wpływ na ograniczenie jego prawa dostępu do obrońcy. Zeznania skarżącego uzyskane bez pomocy prawnej były podstawą do uznania, że jego działania zawierały elementy przestępstwa i koniecznym było umieszczenie go w tymczasowym areszcie dla młodocianych. Prawo do obrony skarżącego zostało zatem nieodwracalnie naruszone i podważyło rzetelność

postępowania w całości.

W dniu 24 marca 2014 r. sprawa została przekazana Wielkiej Izbie na skutek wniosku Rosyjskiego rządu.

Dobrowolne zrzeczenie się prawa dostępu do obrońcy

Aleksandr Zaichenko przeciwko Rosji

18 lutego 2010 r.

Skarżący, skazany za kradzież oleju napędowego z firmy, dla której pracował jako kierowca, za co wymierzono mu karę pozbawienia wolności w zawieszeniu, podniósł, że jego skazanie zostało oparte na jego przyznaniu się na policji, którego dokonał przed procesem pod nieobecność obrońcy. Trybunał stwierdził **brak naruszenia Artykułu 6 ust. 3 lit. c) w związku z Artykułem 6 ust. 1 Konwencji**. Pomimo że skarżący, zatrzymany 21 lutego nie został zwolniony, okoliczności sprawy nie ujawniły znacznego ograniczenia jego swobody działania w celu domagania się udzielenia pomocy prawnej na tym etapie. Rolą funkcjonariuszy policji było sporządzić notatkę z kontroli samochodu oraz wysłuchać skarżącego na okoliczność pochodzenia puszek. Te informacje zostały następnie przekazane prowadzącemu śledztwo, który z kolei sporządził raport, na podstawie którego jego przełożony podjął decyzję o wszczęciu postępowania przeciwko skarżącemu. Na tym etapie (w dniu 2 marca 2001 r.) skarżący został pouczone o jego prawie do pomocy prawnej, ale dobrowolnie i jednoznacznie zgodził się na podpisanie aktu oskarżenia i zrzekł się prawa do pomocy prawnej, co wskazywało, że będzie w trakcie procesu będzie bronić się samodzielnie.

Yoldas przeciwko Turcji

23 lutego 2010 r.

Zatrzymany przez policję pod zarzutem przynależności do nielegalnej organizacji, skarżący został ostatecznie skazany na karę dożywotniego pozbawienia wolności. Skarżący w szczególności zarzucił brak dostępu do obrońcy w trakcie zatrzymania przez policję.

Trybunał uznał, że **nie doszło do naruszenia Artykułu 6 ust. 1 i ust. 3 lit. c) Konwencji**. Trybunał przede wszystkim zważył, że pomimo posiadania prawa do dostępu do obrońcy podczas zatrzymania policyjnego oraz otrzymania pouczenia w tym przedmiocie, skarżący zrezygnował z korzystania z pomocy prawnej, a zrzeczenie się przez skarżącego prawa do dostępu do obrońcy było dobrowolne i jednoznaczne.

Nieobecność tłumacza podczas policyjnego przesłuchania

Baytar przeciwko Turcji

14 października 2014 r.

Sprawa dotyczyła przesłuchania osoby, która nie władała wystarczająco językiem, w którym prowadzone były czynności podczas zatrzymania policyjnego, a która nie miała dostępu do tłumacza.

Trybunał stwierdził, że **doszło do naruszenia Artykułu 6 ust. 3 lit. e)** (prawo do pomocy tłumacza) **w związku z Artykułem 6 ust. 1 Konwencji**. Trybunał w szczególności uznał, że poprzez pozbawienie możliwości kontaktu z tłumaczem i zrozumienia stawianych zarzutów, skarżący znalazł się w sytuacji, w której nie mógł w pełni skorzystać z prawa do odmowy składania wyjaśnień oraz z prawa dostępu do adwokata.

Utrata statusu „ofiary” w przypadku uniewinnienia

Bouglame przeciwko Belgii

2 marca 2010 r. (decyzja w przedmiocie dopuszczalności skargi)

Sprawa dotyczyła odmowy dostępu do adwokata w stosunku do skarżącego, którego zatrzymano pod zarzutami związanymi z międzynarodowym handlu narkotykami. Skarżący został następnie uniewinniony przez sąd I instancji, a wyrok ten został utrzymany w mocy przez sąd apelacyjny.

Trybunał uznał skargę za **niedopuszczalną**. W związku z faktem, że skarżący został uniewinniony, nie mógł on domagać się statusu „ofiary” naruszenia Artykułu 6 Konwencji.

Legalność tymczasowego aresztowania w razie braku pomocy obrońcy

Simons przeciwko Belgii

28 sierpnia 2012 r. (decyzja o dopuszczalności skargi)

Sprawa dotyczyła zarzutu niezgodnego z prawem zastosowania tymczasowego aresztowania z uwagi na brak obecności obrońcy podczas prowadzonego przez policję zatrzymania i przesłuchania oraz przesłuchania przed sądem. Powołując się na Artykuł 5 ust. 1 (prawo do wolności i bezpieczeństwa osobistego), 6 ust. 1 (prawo do rzetelnego procesu sądowego) i 6 ust. 3 lit. c) (prawo do korzystania z pomocy obrońcy) Konwencji, skarżący podniósł, że z uwagi na niewłaściwe przepisy prawa belgijskiego nie korzystał z pomocy obrońcy ani podczas jej zatrzymania przez policję, ani podczas przesłuchania prowadzonego przez policję, ani podczas pierwszego przesłuchania przed sądem, jak również nie został powiadomiony o przysługującym mu prawie do zachowania milczenia.

Z uwagi na fakt, że skarga została złożona w czasie, kiedy postępowanie przed sądem krajowym było w toku, Trybunał w świetle **Artykułu 6** (prawo do rzetelnego procesu sądowego) Konwencji uznał ją za przedwczesną i zgodnie z Artykułem 35 (kryteria dopuszczalności) Konwencji, Trybunał **odrzuć**ł tę część skargi.

Na podstawie **Artykułu 5** (prawo do wolności i bezpieczeństwa osobistego) Konwencji, Trybunał musiał ustalić, czy z przepisów Konwencji wynika ogólna zasada, zgodnie z którą wszystkie osoby pozbawione wolności muszą mieć zagwarantowaną możliwość korzystania z pomocy adwokata od chwili zatrzymania. Trybunał zauważył, że zgodnie z jego orzecznictwem, oskarżeni mają prawo korzystania z pomocy obrońcy od chwili zatrzymania przez policję lub od początku stosowania tymczasowego aresztowania, a także podczas przesłuchania prowadzonego przez policję lub przez sąd. Choć pewne ograniczenia tego prawa mogą być uzasadnione szczególnymi względami, to jednak przepisy prawa krajowego nie pozwalające na uzyskanie pomocy obrońcy w ww. okolicznościach są niezgodne z prawem do rzetelnego procesu sądowego. Zasada ta nie jest jednak „ogólną normą” wywodzącą się z zapisów Konwencji, pełniącą funkcję nadrzędną w stosunku do artykułów Konwencji. Wynika bowiem z prawa do rzetelnego procesu sądowego określonego w szczególności w Artykule 6 ust. 3 Konwencji, który wskazuje na prawo każdego oskarżonego do korzystania z pomocy wybranego przez siebie obrońcy. W związku z powyższym, chociaż przepisy nieprzewidujące możliwości korzystania z pomocy obrońcy przez osoby zatrzymane już od chwili samego zatrzymania przez policję mają wpływ na rzetelność postępowania karnego, nie oznacza to, że w przypadku takiego zatrzymania doszło do naruszenia **Artykułu 5 ust. 1** (prawo do wolności i bezpieczeństwa osobistego) Konwencji. Skarga jest oczywiście nieuzasadniona z punktu widzenia tego przepisu Konwencji i z tych względów Trybunał uznał ją za **niedopuszczalną**.